

MO4 - Socializace osobnosti

Základní obory teoretické psychologie:

- **Obecná psych.** – vymezení základních termínů a kategorií, zkoumání obecných zákonitostí pozornosti, paměti, procesů, ...
- **Vývojová psych.** – zkoumá psych. vývoj jedince před i po narození
- **Psychologie osobnosti** – zkoumá osobnost jedince, její strukturu a dynamiku
- **Psychologie srovnávací** – srovnává chování jedinců
- **Psychopatologie** – zkoumá psychické poruchy
- **Sociální psychologie** – zkoumá vztahy mezi lidmi, jak se ovlivňují, zabývá se postavením jedince ve spol., socializací apod.

Socializace

- postupná přeměna člověka z bytosti biologické na bytost společenskou
- celoživotní proces i téma (nejvíce v prvních letech života dítěte) – probíhá **záměrně, bezděčně i sebevzděláváním**
- při socializaci se vytváří přesvědčení, hodnoty, normy:
 - **přesvědčení** – základní rámec pohledu na svět
 - **hodnoty** – co je dobré a co špatné, důležité a ne
 - **normy** – co se smí a co ne, vědomosti, dovednosti (komunikace)
- **druhy socializace**
 - **primární** – rané dětství – vliv rodiny, školky
 - základní návyky člověka, city, adaptace na prostředí, sebekontrola a sebe důvěra
 - **sekundární** – pozdější dětství, puberta, ranná dospělost **a terciální** – dospělost
 - změny nové role (zaměstnání, partnerství, narození potomstva, stěhování)
 - **resocializace** – snaha o znovuzapojení jedince, který už socializací prošel
 - znovu začlenění do normální společnosti – po přestěhování do jiné země
- **Úkoly socializace**
 - rozvinutí druhových vlastností člověka
 - rozvinutí znaků jeho konkrétní příslušnosti
 - rozvinutí individuálních zvláštností
- cíl socializace **je začlenění jedince do společnosti a přizpůsobení jejím požadavkům**

socializační činitelé

- **instituce (rodina, škola, práce) x osoby (matka, kamarádi, spolupracovníci)**
- **RODINA** = skupina osob navzájem spjatých manželstvím, příbuzenstvím nebo adopcí, které spolu dlouhodobě žijí a jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.
 - **základní a nejvýznamnější činitel**
 - 1. sociální kontakty, 1. citové vztahy

- v rodině se dítě naučí kdo je, co umí, základní povinnosti a pravidla kterými se řídí – **osvojení základních kulturních návyků, hodnot**
- funkce: **reprodukční, ekonomická, emocionální, socializační**
- rozdíly v socializaci na základě socioekonomického postavení rodičů
- **dysfunkční** (naplní funkce) x **afunkční** (nefunguje)
- **ŠKOLA** = veřejná, státní nebo soukromá organizace, jejímž cílem je vzdělávat a přenášet hodnoty a vědění – tím ovlivňuje chování a jednání příslušníků školy
 - **prahový zážitek** dítěte – soukromý prostor -> veřejný
- **VRSTEVNICKÁ SKUPINA**
 - největší vliv v **období adolescence** (po 15 letech)
 - dítě se rozhoduje, které z těchto hodnot a norem si zvolit (jestli si zachovat to, co mu vštíplí rodiče, a vystavit se sankcím vrstevnické skupiny nebo naopak si osvojit hodnoty a normy kamarádů a dostat se tak do konfliktu s rodiči)
 - **3 kategorie vrstevnických vztahů:**
 - 1) **velké, hromadné** pospolitosti
 - 2) **konkrétní malé skupiny** (Sugarman) - tzv. pozitivní mládež, tzv. pobudové, tzv. tvrdí hoši
 - 3) **důvěrná přátelství**
 - adolescentní subkultura (subkultura mládeže) – soustava hodnot, zálib a vkusu
 - **subkultury** (malá skupina se specifickými kulturními znaky) – EMO, Hip Hop, Punk, Goth, Hippies
- **Práce** – hlavní v dospělosti
- **Masmédia** – ovlivňují názory, postoje a formují hodnoty a způsob chování
- **Církev**

sociální učení

- osvojování sociálních dovedností, učení se sociální interakcí, formování charakteru
- učení **nápodobou** (imitací) - jedinec přejímá hotové vzorce chování, které pozoruje u jiného člověka
- učení **sociálním zpevněním** –odměny (pochvaly) a tresty (odmítnutí)
- **identifikací** – ztotožnění s osobou se kterou má člověk kladný vztah

Absence socializace:

- Neadekvátně socializovaný člověk ve společnosti stěží přežívá
- Má problémy vyjít s druhými lidmi, problémy s orientací v sociálním prostředí a rovněž se u něj objevují problémy s jeho identitou
- Příklad - „**VIČÍ děti**“ - děti které vyrůstaly bez kontaktu s lidskou společností, chovaly se jako zvířata, po své „záchraně“ lidmi zemřely

Sociální útvar

- Všechna možná společenská uskupení, ve kterých se nacházíme během života
- **skupiny a seskupení**

SESKUPENÍ

- nahodilá setkání chybí společná identita, spol. cíl
- omezená komunikace
- **agregáty** – označení osob spojených pouze prostorovou blízkostí – bez interakce (obyvatelé města, studenti jedné školy)
- **davy** – typ. soc. agregátu – skupiny osob na témže místě na základě stejného podnětu (cíl, osoba, událost)
 - o **Gustave Le Bon** – „Psychologie davu“
 - o **davové chování** – potlačení individuality (převládnutí kolektivního chování), ztráta rozumové kontroly a morální odpovědnosti – převaha emocí
- **populace** – lidé obývající dané území v určitém čase
- **veřejnost** – blíže nevymezený souhrn lidí

SKUPINA

- pravidelné a dlouhotrvající vztahy
- **seskupení lidí s vědomím pocitu sounáležitosti** (skupinové vědomí) - My
- struktura vztahů – vzájemná interakce
- **Základní znaky** sociální skupiny:
 - **interakce** – časté sociální kontakty
 - **společný cíl, společné hodnoty**
 - **vědomí soudržnosti a příslušnosti** – pocit **sounáležitosti** – my
 - **určitá organizovanost**
 - **skupinová disciplína**
- **Citová a instrumentální pouta**
 - **citová** – osobní vztah ke členům skupiny, pocit bezpečí, důvěry.....
 - **instrumentální** – společný cíl – možná i antipatie či nepřátelství
- **klasifikace**
 - velké a malé
 - primární a sekundární
 - formální a neformální
 - referenční a členské
 - vlastní a cizí
- **malé společenské skupiny**
 - malý počet osob – do 30 - všichni se znají – komunikace „face to face“
 - **primární socializace**
 - rodina, parta blízkých přátel, sportovní oddíl, třída, úzký pracovní kolektiv
- **velké společenské skupiny**
 - větší počet členů – nejsou v bezprostředním kontaktu – nemusí se znát
 - komunikace prostřednictvím komunikačních prostředků – schůze, shromáždění
 - náboženská, politická, hospodářská sdružení

- **Primární skupiny**
 - převažují citová pouta
 - vždy malé – osobní kontakt, komunikace „face to face“
 - vysoká vzájemná důvěra a intimita – **těsné neformální vztahy**
 - relativně dlouhodobé trvání
 - rodina, skupina nejbližších přátel
 - **primární vztah** – vztah založený na osobním kontaktu a intimní známosti
- **Sekundární skupiny**
 - převažují instrumentální pouta
 - **pracovní kolektivy** – zájmová, profesní, politická sdružení
 - spíše pragmatický motiv (dosažení praktického cíle)
 - možnost **rozvinutí primárních vztahů**
- **formální skupiny**
 - předpisy, řády, pravidla, daná organizace
 - funkční zařazení jednotlivců – definovaná hierarchie sociálních pozic
 - neosobní charakter při vzniku
 - časem i neformální vztahy
 - pracovní skupiny, třída, vojenská jednotka – malé i velké
- **Neformální skupiny**
 - vznikají spontánně – neorganizují se vědomě
 - uplatnění osobních zájmů, **emocionální** vazby
 - mohou se formalizovat – zavádějí se určitá pravidla
 - rodina, skupina přátel
- **referenční skupina** – skupina se kterou se člověk identifikuje (ztotožňuje), velký vliv na naše chování
- **členská** – je oficiálním členem
 - ideální stav – referenční je i členská
- **vlastní** – členské – in-group
- **cizí** – out-group
 - různé vztahy – **hostilita** – nepřátelství, **out group indifference** – nezájem, konkurence ale i přátelství
 - pojem **sociální marginalizace** – **vykořenění** – nečlenství ve skupině

Proces vzniku (malé)sociální skupiny

- situace -> společný cíl a uspokojení vlastních potřeb -> interakce -> diferenciací -> uvědomování si vlastního členství a postavení + existence -> ztotožnění se skupinou (nebo ne)

dynamika (vývoj) soc. skupiny

- **diferenciací** – vznik sociální struktury
- rozdíly mezi jednotlivci -> různé pozice -> různá osobní moc

- různá popularita -> **Pozice dle míry popularity: Populární osoby, Oblíbené, Akceptované, Trpěné, Mimo stojící**

Skupinové normy

- **normy** – systém požadavků kladených na člena skupiny
- **odměny** – sympatie, pochvala, souhlas, zlepšení pozice, získání autority
- **tresty** – posměch, ironie, výčitky, vyloučení ze skupiny, smrt

Skupinová konformita – přizpůsobování se jedince názorům a postojům skupiny (řád, pravidla, hierarchie), skupina tlačí ke konformitě – velké individuální rozdíly v konformitě člověka

Sociometrie – metoda měření a prezentace sociálních vztahů ve skupině

- Jacob L. **Moreno** – americký psycholog – **Morenův test** – sociometrický test
 - sociometrický status= počet obdržení voleb

Sociální status a role

- **status** – pozice, místo ve skupině, ve společnosti, během života se mění – učitel – žák, rodič – dítě....
- **role** – soubor práv, povinností a očekávaného chování – vyplývá ze sociálního statusu
 - **rolová dispozice** – předpoklady k zvládnutí role
 - **rolová distance** – odmítnutí hrát nám přisuzovanou roli
 - **konflikt rolí** – neschopnost dostát všem povinnostem ve svých rolích
 - **rolový tlak** – přílišná očekávání od ostatních členů

Institute a organizace

- **institute** – způsob, systém, jak se věci dělají, není to konkrétní seskupení lidí, nemá charakter členství – školství, soudnictví
- **organizace** – útvar s členy, racionálně uspořádaný, s hierarchií, dělbou práce, tvořený lidmi, mající konkrétní členy a cíl
- **Druhy (formálních) organizací**
 - organizace přebírají funkci, kterou dřív výhradně plnila rodina, příbuzenstvo,
 - **dobrovolné organizace** – sport, kluby, kroužky – dobrovolný vstup
 - **donucovací organizace** – nedobrovolný vstup – armáda, vězení, psychiatrická léčebna – pokus o násilnou změnu identity, resocializace – různé **degradační ceremoniály**
 - **utilitární organizace** – něco mezi – školy, odbory, úřady